

Vrijeme za obitelj u Bibliji

doc. dr. sc. Niko Bilić, FFRZ

Ovakvo je izlaganje na Obiteljskoj ljetnoj školi, hvala Bogu, već postalo tradicija. Ono što je cijeloj Školi glavna tema: *Vrijeme za obitelj* ovom je radu povjereno sa zadatkom da istražimo što o tome piše u Svetom pismu. Službeni naslov: „Vrijeme u Bibliji“ vrlo brzo će pokazati da je preopširan. Nećemo se dugo zadržavati na općenitom promatranju vremena u Bibliji, nego ćemo brzo prijeći na onu užu temu koja nas najviše zanima. Na nekoliko primjera promotrit ćemo kako u Svetom pismu izgleda *vrijeme za obitelj*.

Reći ćemo vrlo kratko kako Biblija gleda na **vrijeme**, a potom krećemo u promatranje kako Sveto pismo prikazuje pojedine **obitelji** u Starom zavjetu. U Novom zavjetu gledat ćemo najprije kako to Gospodin Isus u svom **životu**, u svojem iskustvu, posvećuje vrijeme obiteljima, a onda ćemo vrlo kratko vidjeti ono što već dobro poznajemo: kako Isus u svojim **poukama** govori o *vremenu za obitelj*. Pokušat ćemo u cijelom predavanju razlikovati ono vrijeme koje čovjek posvećuje svojem **bračnom drugu** – muž ženi, žena mužu, za razliku od onoga vremena – koje je jednako tako vrijeme za obitelj – koje roditelji posvećuju svojoj **djeci**. S pravom uočavamo da u toj strukturi nešto nedostaje tj. *vrijeme za roditelje*, a tako postupamo samo zato što ovo izlaganje nije namijenjeno djeci, nego roditeljima. Dakako da je i vrijeme **za roditelje** u Svetom pismu prisutno, počevši od zapovijedi Božje: Poštuj oca i majku!

U ovakvom izlaganju vrijedno je postaviti konkretna pitanja za rad u skupinama na koji su svi sudionici od srca pozvani. Mjesto je to gdje sami polaznici Obiteljske škole mogu iznijeti svoje razumijevanje i iskustvo. Posebice naime kad je riječ o Svetom pismu, predavač ne dolazi kao nadređeni stručnjak i znalac koji bio iznosio nove stvari, nego daleko više želi podsjetiti na ono što već dobro poznajemo. Najvrijednije je ono što sudionici sami mogu otkriti.

Pitanja za rad:

1. Koja biblijska obitelj najviše odgovara našoj obiteljskoj situaciji?
2. Koliko smo u našim krizama imali vremena jedni za druge?
3. Koja nam je Isusova riječ ili djelo dosada najviše pomoglo u našem obiteljskom životu?

Vrijeme u Bibliji

Recimo samo nekoliko riječi o shvaćanju vremena u Bibliji. Misao o vremenu počinje već u izvještaju o stvaranju kad se govori o tome kako je Stvoritelj postavio sunce, mjesec, zvijezde i svjetlila nebeska – da budu znaci: blagdanima, danima, godinama (Post 1,14). Vrijeme se prije svega shvaća kao **kalendar**, vremenik. Za nas je pak važno ono drugo što je u Svetom pismu posve jasna stvar: Vrijeme je Božje **stvorenje**, jednako kao što je primjerice i zajedništvo

- **Vrijeme u Bibliji**
- **Vrijeme za obitelj**
- **Stari zavjet: pojedine obitelji**
- **Novi zavjet:**
 - **Isusovo vrijeme s obiteljima**
 - **Vrijeme za obitelj u Kristovu naučavanju**
- **A) Vrijeme za bračnog druga**
- **B) Vrijeme za djecu**

Vrijeme u Bibliji

- **znaci blagdanima, danima, godinama (Post 1,14)**
- **Broji se od otkupljenja**
- **“Dolazim uskoro!”**
- **Povijest spasenja, obiteljska povijest**
- **Rađanje, umiranje, grljenje... – vrijeme obitelji**

muža i žene, čovjek – muškarac i žena, Božje stvorenje (Post 1,26). Znamo da se u Svetom pismu vrijeme i u Starom i u Novom zavjetu broji od **otkupljenja**. U Starom zavjetu otkupljenje je prikazano kao izlazak iz kuće ropstva – od tada se broje godine, koliko su hodili kroz pustinju dok nisu došli do Obećane zemlje. Poslije će se brojanje godina vezati uz vladavinu pojedinih kraljeva. U Novom zavjetu sve do danas godine brojimo od Krista. Biblija je dakle vrlo važna za poimanje i mjerenje vremena sve do danas.

Ono što je u Svetom pismu osobito zanimljivo, kad se govori o vremenu, jest takozvani pogled na „kraj dana“ – na čas kada će dani doći svome kraju. To su **posljednja vremena**. Vrlo lako možemo shvatiti da prema Novome zavjetu živimo u vremenu koje je obilježeno svojim početkom u Isusovom prvom dolasku i traje do Isusova drugoga dolaska s kojim završava Sveto pismo. U Knjizi Otkrivenja čitamo poznatu najavu „Dolazim uskoro“ (Otk 22,20). Iščekivanje Kristova dolaska, koji nije neki daleki dolazak, nego je blizu, obilježava biblijsko poimanje vremena.

Odmah ćemo se sjetiti, kad govorimo o poimanju vremena u Bibliji, da je vrijeme prije svega **povijest spasenja**: pamtimo što je sve Bog za nas činio u prošlosti, pa se smijemo nadati i smijemo ga zazivati da to učini i danas, a vjerujemo da će to i u budućnosti za nas činiti. Poznavatelji Biblije upozoravaju nas kako je već opis stvaranja vezan uz onu riječ koja označava obiteljsku povijest (*tol' dôt*) pa smijemo reći da je već Stari zavjet jedna obiteljska povijest. Vrlo dobro znano istraživanje biblijskoga mudraca Salomona koji želi ispitati sva ljudska iskustva – kao kralj to može – ne bi li našao što je prava korist za čovjeka. Pritom on ističe kako postoje **različita vremena**: vrijeme rađanja, vrijeme umiranja, vrijeme grljenja, vrijeme kad se ostavlja grljenje... (Prop 3,2.5). Kad bismo uzeli cijeli taj poznati popis (Prop 3,2-8), vidjeli bismo kako je polovica od toga u užem smislu *vrijeme obitelji*, zbiva se unutar jedne obitelji. Zanimljivo je da nas ovo Salomonovo filozofsko istraživanje u 50% slučajeva vodi natrag upravo u obiteljsko iskustvo, ono što čovjek prolazi unutar obitelji.

Vrijeme za obitelj u Bibliji

Stari zavjet – 1) obiteljsko zajedništvo

Noina obitelj (Post 6-9). U pet glavnih dijelova ovoga predavanja o pojedinačnim biblijskim obiteljima i Isusovom primjeru u Novom zavjetu vrijedi započeti s onim opisom koji nam je dobro poznat. U općem potopu, koji je veliko duhovno čišćenje i označava sveopću krizu, zanimljivo je vidjeti kako obično gledamo da je Noa posrednika spasenja. Znamo međutim iz samoga opisa, iz logike stvari, da nije riječ o

Noi kao pojedincu nego o Noinoj obitelji. Tako slobodno smijemo reći: po **obitelji** nastaje prvo biblijsko spasenje unutar općega potopa. Nama je vrlo simpatično što ono vrijeme koje su morali provesti u korablji, spašavajući se po Božjem planu od sveopćega potopa, oni daka-ko provode **zajedno**. To je vrijeme za obitelj. Hoćeš-nećeš jedno su uz drugo! Kriza jest teška ali je ponuda i nuka nas na zajedništvo što se primjerice kod nas pokazalo u vrijeme Domo-vinskoga rata. (Zagreb pamti dirljivo pitanje mališana: Tata, kad će opet uzbuna da se idemo zajedno igrati u podrum?!)

Kod Noe važno nam je sjetiti se također kako se u korablji na svoj način već ispunjava nešto od Izajijina mesijanskoga proroštva koje najavljuje da će jednom vuk prebivati s janjetom, da će lav i govedo biti zajedno (Iz 11,6-8). U korablji prema biblijskoj slici to se već zbiva jer tu su ljudi tj. Noina obitelj, a tu su predstavnici svih životinjskih vrsta u zajedničkoj lađi.

1) Obiteljsko zajedništvo

- **Spas u sveopćoj krizi: Noina obitelj**
– Vrijeme u korablji
- **Josip Egipatski**
– “razmažen” prolazi težak put
– Žena Asenata (Post 41,45)
– Vodi djecu na blagoslov ocu Jakovu

Josip Egipatski (Post 37-50). Osobito nam je zanimljiv u proučavanju obiteljskoga zajedništva onaj primjer koji nalazimo kod nama dobro poznatoga Josipa Egipatskoga. Biblija prati razvoj njegova života od djetinjstva. Na svoj je način dječak hendikepiran time što ga otac **preferira**, njemu posvećuje više pažnje, ističe ga. Josip je takoreći razmažen pa na nerazborit način postupa sa snovima, koji su doista objava Božja, ali ih on tako prikazuje da izaziva omraženost. Sveto pismo kaže da ga braća više nisu ni pozdravljala (Post 37,4). Josip će proživjeti težak put sazrijevanja i pročišćenja.

Nakon poznatih događaja on je u Bibliji s jedne strane unutar egipatske povijesti donositelj nove ekonomije koja je faraona učinila sveopćim gospodarom i vlasnikom sve zemlje. S druge strane, Josip je omogućio da i u vremenu krize kod faraona bude zaliha za sve. Znamo da Josipov osobni i obiteljski život također cvjeta. Josip ima **ženu** po imenu Asenata, koja je Egipćanka (Post 41,45.50). Dakle Sveto pismo poznaje takvu vrstu bračne ljubavi koja povezuje različite kulture. U tome je već priprava za lik Mojsija koji će u sebi objediniti ta dva svijeta. Riječ je dakako o onom iskustvu, koje dobro poznajemo, kad ljudi nisu u vlastitoj domovini nego žive negdje drugdje.

Dragocjeno nam je i lijepo u životu Josipa Egipatskoga vidjeti kako je njihov brak plodan. Imaju djece. A Josip će kao otac posebice posvetiti vrijeme svojoj **djeci**. Kad se opet sastanu svi zajedno, kad nakon dugo vremena susretne svojega oca Jakova i dovede ga u Egipat gdje su primljeni kao dobrodošli gosti, onda će otac Josip svoja dva sina Efrajima i Manašea posebno odvesti na blagoslov staromu ocu Jakovu (Post 48,9). Pritom će se Jakov, djed, svjesno potruditi da se ispravi razlika, da i mlađi sin sada doista dobije svoju prednost pred starijim. Tako se ne ostvaruje tek redovita tradicija, nego se ujedno ispravlja ono što je tijekom obiteljske povijesti bilo ukrivo pošlo.

Vrijeme za bračnog druga

Izak i Rebeka (Post 24-35). Promatrajući u Svetom pismo primjere obiteljskoga zajedništva, posebice se želimo prisjetiti onoga što dobro poznajemo. Postoje opisi brakova u kojima se može sasvim konkretno govoriti o vremenu koje muž posvećuje ženi odnosno žena mužu. Izdvojit ćemo svega nekoliko slučajeva. Ponajprije tu je Izak s Rebekom. Prvi je susret takav da Izak Rebeke prima kao Božji dar i u prvom vremenu dok je ona još nerotkinja muž će Izak **moliti** za nju (Post 25,21). On od Boga moli dar djece. Kad Rebeka proživljava tešku trudnoću – nosi blizance koji se, prema njezinim riječima, u njezinoj utrobi tako sudaraju da je mislila da će umrijeti – Izak je uz nju. Sveto pismo nam također pokazuje ono što je nama vrlo blisko: ne ide uvijek sve idealno. Nažalost, upravo se kod Izaka i Rebeke zbiva da ono srdačno i lijepo zajedništvo biva duboko narušeno onda kad njihova ljubav bude podijeljena. Otac **više voli** jedno dijete, majka više voli drugo dijete. Tako nastaje rascjep koji će napokon sina Jakova odvesti u tuđinu, gdje će započeti u užem smislu velika povijest njegova duhovnoga pročišćavanja i obraćenja. Izak i Rebeka ispočetka su vrlo složni, a nakon toga su nažalost podijeljeni zbog podijeljene ljubavi prema djeci.

Manoah i njegova žena (Suci 13-16). Manje-više sasvim nepoznati u Svetom pismu jesu Manoah i njegova žena. Kad se međutim sjetimo da su to roditelji Samsonovi, odmah već imamo prvi pojam i pada nam na pamet o kome se radi. Nama su za naše istraživanje to dvoje biblijskih ljudi jako važni ponajprije stoga što je ova žena, koja u Bibliji ostaje bezimena, posve

Vrijeme za bračnog druga

- **Izak i Rebeka**
– Zajedništvo pa podijeljena ljubav
- **Manoah i njegova žena**
– Samsonovi roditelji
- **Ruta i Boaz**
– Radnica i gospodar
– Muž i žena

definirana **pripadnošću** svome mužu. To je njezina vrlo lijepa definicija koja se vidi i u njezinu ponašanju kada ona odmah, dok je primila tajanstvenu Božju objavu preko anđela, sve javlja, **izvješćuje** svojega muža (Suci 13,6). Govori mu o onome što se dogodilo, ima u njega povjerenja. Ima vremena za njega. U isti čas sve s njim dijeli. On sa svoje strane, kad je čuo veliku objavu, **moli** se za obećano dijete (13,8). Štoviše, kad se drugi put u polju javlja Božji anđeo, onda na simpatičan način čitamo u Svetom pismu kako je žena pošla pred njim da ga povede, a on nju slijedi. Na prvu ruku to je naravno najobičniji opis. Ali u Svetom pismu **slijediti** nekoga ima, dakako, veliko značenje koje posebice iz Novoga zavjeta poznajemo. Ovdje muž slijedi ženu (13,11). Kada im se drugi put ukazao anđeo te ga oni zajedno vide, muž je zapao u ozbiljan religiozni strah: vidjeli su nešto što je Božje, što ne smiju vidjeti, razmišlja on, strahujući da će im zbog toga smrt doći. Tada, usuprot našoj uobičajenoj tradiciji, žena nastupa kao intelektualno jaka, prodorna i s hladnom i vrlo bistrom **logikom** govori: ako Bog želi da umru zato što su to vidjeli, ne bi im objavio svoj plan za budućnost s njihovim djetetom (13,23). To želimo uočiti: ovdje žena svojim razumnim argumentom donosi smirenje, objašnjava situaciju.

Muž i žena će zajedno prinijeti žrtvu. Osobito nam je dragocjeno uočiti kako su zajedno u onim simpatičnim trenucima kada Samson, pun oduševljenja i prave zaljubljenosti, govori o svojoj simpatiji, o djevojci koja mu se svidjela. Govori svojim roditeljima. Oni su zajedno kad im Samson donosi med. Ali isto tako, kad se Samson počinje odvajati, kad počinju njegova čudna lutanja, koja su ušla u opću svjetsku povijest, kad se odvaja od njih i kad uopće ne želi više slušati njihov savjet, Manoah i njegova žena ostaju **zajedno**. Tako sveti tekst opisuje.

Ruta i Boaz (Knjiga o Ruti). Posebnu vrijednost ima u Svetom pismu susret između Rute i Boaza kojemu je cijela jedna mala biblijska knjiga posvećena. Ondje se odmah vidi vrijeme koje posvećuju jedno drugome. Poznajemo njihovu povijest. Započinje tako da Ruta dolazi doslovce kao strankinja, koja traži posao, i pokazala se kao vrlo vrijedna radeći na polju. Ovdje je budući muž Boaz gospodar, koji svojim pažljivim okom odmah uočava kako je ova radnica osobito marljiva pa nalaže ostalima da je puste neka radi i paze na nju. Traži da poštuju njezin posao. Ona je vrijedna **radnica** u polju, **gospodar** je uočava. Što poslije toga slijedi zbiva se na preporuku Rutine svekrve s kojom je u izvrsnim odnosima. Susret koji se zbiva vrlo je srdačan i vrlo intiman. Usred noći oni se nalaze i počinju osobno razgovarati. Stvar nije dobila tek oblik neke ljubavne afere, skrivene od očiju svijeta, nego se javnim legalnim procesom razrješava. Oni u pravom smislu postaju **muž i žena**. Njihov brak je plodan. Ruta postaje prabakom kralja Davida.

Lijep su primjer svi ovi parovi koje smo promotрили jer nam pokazuju monogamni brak. Usprkos brojnim poremećajima i takozvanim poligamnim vezama, unatoč predrasudi, nećemo takav nesređen odnos nikad u Bibliji naći kao pravilo, nego kao nešto što nije u redu.

Upravo s tim mislima možemo poći na drugu točku ovoga promatranja koja želi reći da Biblija uočava naše probleme.

2) Nema vremena za obitelj

Mnogo je u Svetom pismu opisanih situacija kada nema vremena za obitelj. Krenimo od početka!

Obitelj Adama i Eve. U prvoj biblijskoj obitelji, kod Adama, Eve i njihove djece, već nailazimo na onu strahotu koju danas na ovaj ili onaj način odmah možemo prepoznati. U Svetom pismu nećemo naći **niti** jedne jedine **riječi** koji bi Adama i Eva izmije-

2) Nema vremena za obitelj

- Adam i Eva bez razgovora
- Posve neangažirani u sukobu sinova
 - Čovjekovo lutanje, zakon osvete
 - Biblija ne kreće od ideala

nili otkako su zajedno. Strahota nekomuniciranja. Nema dijaloga, nema vremena jedno za drugo. Iz toga slijedi ono što nam je nažalost dobro poznato. Kada Kajin i Abel ulaze u strašan sukob, očekivali bismo da se barem na neki način **roditelji** angažiraju, da pokušaju nešto učiniti. Ali njih nigdje nema. Sveto pismo započinje temu *vrijeme za obitelj* tako da nas ponajprije upozorava. Gledajući teološkim okom u Svetom pismu vidimo kako baš nerazumnog sukoba, zbog Kajinova postupanja prema bratu kao posljedica dolazi čovjekovo **lutanje** (Post 4,12.14). Smijemo to dakako simbolički shvatiti: čovjek luta, ne može samoga sebe pronaći, nestalan je, stalno je u potrazi. Među potomstvom pak rađa se zakon višestruke ljudske osvete (Post 4,24), koji je na različite način prisutan nažalost do danas. Nama je međutim ovaj strašan početak obiteljskoga života, na primjeru prve obitelji o kojoj se govori u Svetom pismu, podsjetnik na to da Biblija ne kreće od uzvišenih ideala nego od ljudske realnosti, od onoga kako jest među nama. Ne polazi, da tako kažemo, odozgo prema dolje, nego polazi od realne naše situacije.

a) Vrijeme za bračnog druga

Abraham i Sara. Kad govorimo o poteškoćama u obitelji možemo posebno istaknuti poteškoće koje nastaju u odnosu između bračnih drugova. Nama je jako dobro poznata biblijska obitelj praoca Abrahama i Sare. Više nego dobro poznajemo one bolne i teške trenutke kada iz straha za vlastitu egzistenciju u stranom svijetu, na životnome putu, Abraham **niječe identitet** svoje žene. Ne želi je pred drugima priznati kao svoju ženu. Ruši njezinu osobnost. Tako jedanput u Egiptu (Post 12,13), tako još jedanput kad su Geraru (20,2). Smijemo reći da je ono što se među njima nakon toga dogodilo na svoj način **uzvratanje** i osveta. Na riječ Sarinu, naime, Abraham sa sluškinjom ima dijete (Post 16,2). Koliko god mi to pokušavamo opravdati kao običaj onoga vremena, svetopisamski tekst napadno ističe kako je to svojevrsno uzvratanje, ne nabrajajući druge primjere takve prakse. On je nju zanjekao kao svoju ženu, sada ona njega niječe kao svojega muža. Da cijela stvar nipošto nije prikazana kao sređena i dobra vidi se u tome što taj "bračni trokut" nipošto nije uspio. Isto će tako na riječ Sarinu Abraham otjerati sluškinju i njezino dijete. Ipak, smijemo reći da Sarina i Abrahamova veza ne ostaje u svemu zakinuta i uništena. Kad je naime Sara prije muža umrla, onda – što je u Svetom pismu osobito naglašeno – Abraham s velikim osjećajem, s dubokom tugom i mišlju na nju **oplakuje** svoju pokojnicu. Štoviše, baš zato da bi svojoj ženi pripremio grobno mjesto, Abraham će kupiti **zemljište**. I to je prvi posjed koji u Svetom pismu pripada Božjemu narodu unutar Obećane zemlje. Prvi je to put da je budući Božji narod dobio nešto od svojega.

Vrijeme za bračnog druga

- **Abraham i Sara**
 - **Niječe identitet svoje žene 2x**
 - **Na njezinu riječ dijete sa sluškinjom**
 - **Na njezinu riječ tjera sluškinju**
 - **Oplakuje pokojnicu, pribavlja zemlju za grob**

b) Vrijeme za djecu

Abraham i Izak (Post 22,1-19). Također na primjeru Abrahama u odnosu prema Izaku možemo pogledati nažalost problematičan odnos kada se govori o vremenu koje roditelji posvećuju svojoj djeci. Kod Abrahamove kušnje, kad on uzima svojega sina i vodi ga, sveti nam tekst dvaput ističe kako **njih dvojica** idu **zajedno** (Post 22,6.8). Vrijeme koje provode na putu opisano je prije dijaloga, a isti opis nalazimo u Svetom pismu i nakon dijaloga. Zahvaljujući mudrom pitanju djeteta rađa se simpatičan, kratak ali važan razgovor oca i sina. Dijete odmah vidi kako stvari stoje, osjeća ono bitno. Pita gdje je janje za žrtvu (Post 22,7). Otac Abraham daje mudar odgovor. Pokazuje se čovjek koji je već spreman računati na Božju ljubav i Božje

vodstvo. Otac i sin u razgovoru, zajedno na putu – divno. Međutim, nešto nas uznemiruje i boli. S jedne strane, Abraham s jednakom spremnošću kojom pripravan kaže Bogu „Evo me“ (Post 22,1.11), isto tako obraća se svome sinu pokazujući otvorenost, zanimanje i ljubav. Govori mu: Evo me (22,7). Oslovljava ga toplim izrazom: „Sine moj“. S druge strane, taj isti čovjek, kad slugama govori o svome sinu, upotrijebit će istu biblijsku riječ – možemo je prevesti kao „mali“ – kojom se u tekstu opisuju i sluge (hebr. *ná'ar* 22,5). Smeta nas takvo opisanje. Gruba je to riječ, nema topline. Pogotovu nam je problematično kada ona drva koja su bila na magaretu bez ikakva objašnjenja tovari na leđa svome djetetu (22,6) i onda ga **bez ikakva dijaloga**, bez mogućnosti pitanja i razjašnjavanja veže i stavlja na žrtvenik (22,9). Sprema se zaklati ga. S jedne strane velika toplina, s druge strane mučan način postupanja. Cijela će se stvar, zahvaljujući Božjoj moći, dobro završiti. Nama pak ostaje svetopisamsko upozorenje koje ističe veliku snagu **roditeljskoga autoriteta**, ali i to kakve religiozne predodžbe ima roditelj i koliko je važno razviti i njegovati ispravu **sliku o Bogu**, shvatiti što to Bog hoće, a što neće. Odsudno je naučiti što znači žrtva, prinos Bogu. Nama je u Novom zavjetu vrlo jednostavno: ispravna slika jest **Isusova** slika o Bogu.

Tri vremena Elkane i Ane

Elkana i Ana (1 Sam 1-3). Istaknimo posebice odnos između Elkane i Ane. Sjećamo se odmah: Ana, majka Samuelova, poznata nam je prije svega zato što u u svojoj obitelji ona prolazi kroz tri vremena. Prvo je vrijeme vrijeme **teške krize** i njezinoga osobnoga užasnoga stanja. Višestruka je njezina patnja: nema djece i njezina majčinska čežnja nije ispunjena. U isti mah to se shvaća kao odsutnost Božjega blagoslova. K tome postoji suparnica, druga žena. I još k tome – nažalost vrlo razumljivo – ta druga žena izaziva i ponižava ondje gdje najviše boli, vrijeđa je zato što nema djece (1 Sam 1,6). Mučna se situacija u Aninu životu očituje u psihosomatskim teškoćama: ona ne može jesti, ona plače (1,7.8). Također – što smo već prije zamijetili u Bibliji – nema nijedne riječi koju bi ona izgovorila unutar svoje obitelji, u toj zajednici u kojoj živi. Drugo vrijeme za obitelj koje ona proživljava jest ono vrijeme obilježeno njezinom ženskom inicijativom: Onom prodornošću i brzinom, onom marljivošću, koja je posebice vezana uz žensku dušu, Ana pronalazi način da u **molitvi** izrekne svoju muku pred Bogom, da položi **zavjet** (1 Sam 2,11). Taj će potez donijeti nevjerojatnu, dubinsku promjenu zbog koje se ona ponajprije može valjano obraniti od vrlo grube, teške uvrede koju joj je uputio svećenik (1,14-18). Tako počinje Anino aktivno zauzimanje za vlastiti život. Unutar vlastite obitelji ona počinje donositi i priopćavati odluke (1,22). Muž te odluke respektira (r. 23). Štoviše, kod idućega hodočašća Ana preuzima vodstvo (r. 24). Pokazuje nam ujedno što u Bibliji znači žrtvovati sina. Ona doista Bogu posvećuje sina Samuela, ali ne tako da mu oduzme ili osakati život, nego tako da se unutar trećega vremena, koje ćemo nazvati obiteljsko zajedništvo, on kao osoba ostvari. Upravo ta činjenica da njihovo prvo dijete – Samuel – **Bogu služi** ključna je (1 Sam 2,11.18; 3,1). Opis je to koji podsjeća na sveti naslov biblijskoga velikana: Božjega slugu, a kod Samuela se vidi da on ne vrijedi samo za odrasle, nego već dijete Bogu služi zahvaljujući takvom postupku obitelji. Dijete raste (2,21.26; 3,19). Obitelj ga je dala na službu u svetište, ali oni ga prate, donoseći mu odjeću (2,19). Prate ga, s njime su, nisu ga se odrekli, premda je on fizički na drugome mjestu. To treće vrijeme obilježeno je blagoslovom. Isti onaj svećenik Eli,

Elkana i Ana

- **1. vrijeme: višestruka patnja nerotkinje**
- **2. vrijeme: ženska inicijativa**
- **3. vrijeme: obiteljsko zajedništvo**
 - **Dijete Bogu služi, raste**
 - **Svećenikov blagoslov, još petero djece**

koji je na početku izrekao tešku uvredu, sada blagoslivlja cijelu obitelj (2,20) i taj se blagoslov ostvaruje u činjenici da imaju još petero djece (r. 21).

3) Isus s obiteljima

Neka nam Samuelova obitelj posluži kao skok u **Novi zavjet** gdje ćemo se bolje snaći i odmah se lako prisjetiti kako Isus Krist u svojem životu dolazi u kontakt s obiteljima.

Ponajprije, znamo, izliječio je Gospodin **majku** Petrove žene (Mk 1,31). Ušao je pritom u kuću u kojoj su Petar i Andrija doma – to je njihova obitelj. Isus čini prvo čudo na svadbi u Kani Galilejskoj (Iv 2,11). Tu su **mladenci** koji slave početak svojega zajedničkoga bračnoga života. Baš u toj istoj Kani Galilejskoj susrest će se Isus s onim kraljevskim službenikom koji također posvećuje vrijeme **svojemu djetetu** tako da moli za njega (Iv 4,47). Ovaj čovjek iz Kafarnauma dolazi sve do Kana da bi zamolio Isusa: Izliječi mojega sina! Na ovaj način možemo u Isusovu životu prepoznati ono vrijeme u obitelji koje je *vrijeme za djecu*.

Vrijeme za djecu

Od tri **uskrisenja** u Evanđeljima dva su takva da Isus ulazi u život jedne obitelji. Poznajemo izvještaje: s jedne strane riječ je o majci udovici iz Naina. Isus je nju vidio, nad njom se sažalio. I onda je njezina sina oživio i – kako doslovce kaže – daje **sina majci** (Lk 7,15). Rehabilitira dakle taj preostali obiteljski odnos.

Drugo poznato uskrisenje zbiva se na zamolbu Jaira koji je ugledan čovjek, nadstojnik sinagoge. Isus će poći do njihova obiteljskoga doma. Ondje će vratiti u život njihovu **kćerkicu** i opet pokazati da obnavlja obiteljski život (Mk 5,41). Roditelji su posvetili vrijeme svojem djetetu, prisutni su kod samoga čina oživljavanja, koji je u Bibliji važan jer se u opisu pojavljuju oba uskrсна glagola. Isus svojom riječju diže djevojku, a ona sama ustaje. Oba su to opisa koja će poslije vrijediti za Krista kad ustaje iz groba (ἐγείρω, ἀνίστημι Mk 5,40.41; 16,6.9).

Poznat je primjer, kad opet na molbu i inzistiranje očevo, Isus pokazuje da ima moć dati oslobođenje i ozdravljenje onda kada nije jasno što je s **djetetom** (Mk 9,14–29). Je li u pitanju bolest, ili je to opsjednutost? Prema Svetom pismu radi se o jednom i o drugom. Roditelji nisu više znali što će sa svojim sinom. Dolaze ponajprije do učenika, a učenici ne mogu ništa. Potom će na Isusovu riječ zbiva se u **dva stupnja** - to je produženo vrijeme – ponajprije oslobođenje od zloduha, i zatim vraćanje zdravlja

3) Isus s obiteljima

- Liječi majku Petrove žene
- Čini čudo na svadbi u Kani
 - Kraljevskom službeniku iz Kafarnauma liječi sina

Vrijeme za djecu

- Od 3 uskrisenja, 2 obiteljska
- Udovica iz Naina
 - Dao sina majci (Lk 7,15)
- Oživio Jairovu kći
 - Naredio da joj dadu jesti (Lk 8,55)

Vrijeme za djecu

- Opsjednuti padavičar
 - Preda ga njegovu ocu (Lk 9,42)
- Kći majke Kanaanke
- Isus grli, blagoslivlja djecu, polaže na njih ruke (Mk 10,16)

(r. 25,27). Još jednom nalazimo istu situaciju i isti postupak. Isus vraća sina ocu (Lk 9,42). Opet uspostavlja obiteljski život. Riječ je o onom vremenu koje Isus Krist svojom prisutnošću potvrđuje da ga vrijedi posvetiti za svoje dijete.

Jednako tako nam je dobro poznat primjer iz Evanđelja u kojem k Isusu dolazi majka Kanaanka (Mt 15,22). Ustrajno **moli** sve dok ne dobije ono što je molila. Isus će napokon izliječiti njezinu **kćer** koja bijaše, kako Evanđelje opisuje, i bolesna i opsjednuta.

Osobito nam je drago u svetom tekstu naći izvještaj kako – vjerojatno majke – donose svoju djecu. Uzele su si vremena i donose **djecu** Isusu. Zatim ih – kako doslovce bilježi Evanđelje po Marku (10,16) – Isus grli; Isus ih blagoslivlja. *Polaze* na njih *ruke* – a to je u Svetom pismu važan čin.

Baš u tom kontekstu Isus će istaknuti kao uzor i uvjet za primanje Kraljevstva Božjega, za dostupnost Kraljevstva Božjega, upravo **dijete** (Mk 10,15). Kraljevstvo Božje treba primiti kao dijete, kao malo dijete koje je u svom životu posve izručeno brizi svojih roditelja.

4) Vrijeme za obitelj u Kristovu nauku

Dolazimo tako do Kristova naučavanja. Od njegova životnoga iskustva i ponašanja prelazimo na njegovo naučavanje i na ono što je on govorio.

a) Vrijeme za bračnog druga

Pogledajmo i opet ponajprije na odnos između **muža i žene**. Primijetimo zanimljivost. Isus se, kako u svojem iskustvu i postupcima, tako i u naučavanju, prije svega zadržava na odnosu između djece i roditelja. Nipošto međutim ne zanemaruje ono što je – kad ga izravno pitaju – *od početka*. Njemu je važno kako je to Bog na početku zamislio (Mk 10,6). Ponovit će ono što doista piše na prvoj stranici Svetoga pisma. Pamtimo kako Biblija govori o jednosti muža i žene, o zajedništvu, uspoređujući ga s **tijelom**: „Bit će jedno tijelo“ – kaže Pismo (Post 2,24). S jedne strane, svaki će nas bibličar odmah upozoriti da izraz „tijelo“ (hebr. *bašar* „meso“ kao „meso od mesa mojega“ Post 2,23) označava našu smrtnost, našu propadljivost. Muž i žena su zajedno ne samo onda kada ih ispunja silina mladenačke ljubavi, kada su jedno drugom do beskrajja simpatični, kada su oduševljeni i zaljubljeni jedno u drugo. Oni su jedno i onda kad nastupi slabost, bolest, životna težina, umiranje. S druge strane: jedno „tijelo“ upozorava nas na središnju istinu kršćanske vjere, a to je utjelovljenje. Vječna Riječ tijelom je postala (grč. *σάρξ* Iv 1,14). Bog Sin, nastanio se među nama uzevši tijelo, postao je jedno s nama, zauvijek združen. Bog, koji je ljubav, utjelovio se.

Isus će jasno reći, znamo, Bog ih je združio, čovjek neka ih ne rastavlja (Mk 10,9).

Sjećamo se također zgrade u kojoj mladić dolazi k Isusu i pita koje su to **zapovijedi**, što mora činiti da bi ušao u život (Mk 10,16). Želi imati *život vječni*. A Gospodin, dajući odgovor i nabraja zapovijedi, ističe baš i onu zapovijed koja se tiče braka. Poznamo je, a možemo je odmah pozitivno formulirati: "Čuvaj brak! Čuvaj nezatomljivu bračnu svezu!" Znamo da je u Bibliji redovito sročena negativno kao zabrana: "Ne čini preljuba!" (Izl 20,14; Mk 10,18)

b) Vrijeme za djecu

Zamijetili smo već kako Isus poučava da možemo primiti Kraljevstvo Božje samo kao dijete. Kad govorimo o Isusovu nauku, možemo vrlo lako prepoznati i ono naučavanje u kojem Isus govori u pripovijestima, u **prisposodobama** i poukama iz života. Pogledajmo koje je to vrijeme u prisposodobama koje roditelj posvećuje svojoj djeci. Kako primjerice izgleda u dobro zna-

4) U Kristovu nauku

• Vrijeme za bračnog druga

– **Od početka: muž i žena jedno tijelo**

– **Bog združio**

– **Zapovijedi za život: Čuvaj brak!**

nom, realističkom Kristovu isticanju kako mi, *iako zli* svojoj djeci dajemo dobre dare (Lk 11,13). Zašto? Zato što otac **sluša**, posvetio je vrijeme i čuje što to njegovo dijete od njega traži. Traži ga ribu (r. 11) , traži ga jaje (12) – pa će mu onda to i dati. Isto tako, u sličnom primjeru, Isus govori o noćnome miru. Otac ne želi ustati. Dobro je imati prijatelja, njegov je prijatelj važan. Ali kad je vrijeme počinka, onda on štiti svoju djecu govoreći: „Dječica su već sa mnom u postelji“ (Lk 11,7). Roditelj se brine za počinak, odmor svojega djeteta.

Primijetimo kako su ključne Isusove pouke na više mjesta uzete upravo iz obiteljskoga života. Otac uzima vrijeme, ide k svom sinu koji kaže: „Hoću“, ali ne odlazi (Mt 21,30). Otac ide i k onome koji kaže: „Neću“, ali se onda pokajao, predomislio i otišao na posao u vinograd (r. 29). I u jednom i u drugom slučaju otac poduzima inicijativu, posvećuje **vrijeme svom djetetu** kako bi ga pokušao angažirati i motivirati.

Još nam je daleko poznatiji primjer koji stoji u središtu svjetske kulture pa i povijesti hrvatske književnosti, sjetimo li se Gundulića i njegova djela: „Suze sina razmetnoga“. Riječ je o milosrdnome ocu koji izlazi ususret svojem **rasipnom sinu** kad se on vraća jer je bio došao k sebi. Najzanimljivije je nam je uočiti kako u dobro poznatom susretu otac ne izgovara niti jedne jedine riječi koja bi bila upućena mlađemu sinu. Nema ni jedne. Ali jako mu je mnogo toga rekao svojim postupkom: Gleda ga izdaleka. On – stariji, možda već i starac – trči prema njemu, grli ga i ljubi (Lk 15,20). Isti milosrdni otac izići će opet iz zaštićenoga prostora svojega doma, uzet će si vremena i ići će ususret i **starijemu sinu** koji odbija suradnju. Njemu će posvetiti vrijeme na drugi način i to tako da pažljivo sluša njegove riječi i onda ih ispravlja (Lk 15,28-32). Daje mu pouku koja je verbalna, intelektualna. Smijemo reći da je to i viša razina, otac računa na moć razumijevanja i dijalog, priznaje mu bitno ljudsko dostojanstvo. Sa starijim sinom on obrazlaže, možda i zato što je stariji pa više od njega očekuje. Svakako i njemu posvećuje vrijeme. Prisjetimo se da Isus Krist govori o svadbenoj gozbi kao slici nebeske gozbe. Pritom spominje baš zgodu kako otac pripravlja **gozbu svome sinu** (Mt 22,2). Roditelj uzima vrijeme za svoje dijete i priređuje što je potrebno.

5) Vrijeme za obitelj: Isusov primjer

Svakako bismo za kraj htjeli istaknuti i sam Kristov primjer. Najviše nam vrijedi zbog toga što je Isus prema riječima Evanđelja vrativši se kao dvanaestogodišnjak iz Jeruzalema u Nazaret bio – kako veli naš prijevod – **poslušan** (Lk 2,51). Izvorni govori još jače: podređen, pokoran, podčinjen (grč. ὑποτασσόμενος). Isus time ne samo potvrđuje roditeljski autoritet u obitelji nego nas još jednom podsjeća na osnovnu tajnu vjere: Božji Sin ponižava se i postaje čovjekom, položen Zakonu, da nas otkupi i spasi.

Za naše je promatranje dragocjeno što je Isusov identitet određen riječju koja potječe **iz obitelji**. I kod krštenja Isusova i kod Preobraženja na gori Otac nebeski proglašava – kako dobro znamo: „Ovo je sin moj!“ (Mt 3,17; 17,5) Znamo također da Isus, u satima osobne molitve

U Kristovu nauku

• Vrijeme za djecu

- Ako sin traži ribu, jaje...
- Dječica sa mnom u postelji!
- Otac šalje u vinograd i jednog i drugog sina
- Otac i rasipni sin – neverbalno
- Milosrdni otac i stariji sin – verbalno
- Otac pripravlja svadbu sinu

5) Isus

- “podređen” Mariji i Josipu (Lk 2,51)
- Ti si Sin moj – kod Krštenja, kod Preobraženja
- Djeco! Dječice! – apostolima

posvećuje vrijeme **svome Ocu**. Znamo napokon i to da se učenicima, koje je sam odabrao, svojim **apostolima**, obraća riječima koje potječu opet iz obiteljskoga života: "Djeco!" reći će im kad objašnjava da je teško bogatašu u Kraljevstvo Božje (Mk 10,24). "Dječice!" reći će im na Posljednjoj večeri i poslije kad im se kao Uskrslu ukazuje na i obali jezera tražeći štogod za jelo (Iv 13,33, 21,5). Podsjeća nas tako Gospodin da je prvo poslanje apostola da budu s njime (Mk 3,14), da mu posvete svoje vrijeme.

Sažetak

Ako bismo htjeli vrlo kratko sažeti naše biblijsko istraživanje, mogli bismo istaknuti na prvome mjestu da Biblija ne idealizira, nego polazi od realnosti kao što se to vidi na primjeru Adama i Eve. Biblija zatim ističe da kriza potiče i nudi zajedništvo što smo osobito uočili na primjeru Noe i njegove obitelji. Na više primjera, a osobito kod Josipa Egipatskoga, vidi se kako je potrebno sazrijevanje, duhovno pročišćenje. Biblija nam vrlo jasno pokazuje kako valja uzeti vrijeme za ono što nam je važno.

Vidjeli smo napokon, osobito na primjeru dječaka koji bijaše opsjednut, da ima obiteljskih situacija u kojima ne možemo sami pa se smijemo osloniti na Isusa, posvetiti vrijeme obraćajući se njemu, donoseći njemu svoju obitelj u molitvi.

U zaključku ponovimo ista ona početna pitanja za zajednički rad:

- ***Koja biblijska obitelj najviše odgovara našoj obiteljskoj situaciji?***
- ***Koliko smo u našim krizama imali vremena jedni za druge?***
- ***Koja nam je Isusova riječ ili djelo do sada najviše pomoglo u obiteljskom životu?***

Predavanje na internetu: <http://amdg.eu/2017/08/vrijeme-za-obiljelj/>

a) tekst, b) prezentacija, c) zvučni zapis

Pregled svih dosadašnjih predavanja na Školi: <http://amdg.eu/obiljelj/>

Sažetak

- **Biblija ne idealizira**
- **Kriza nudi zajedništvo**
- **Potrebno sazrijevanje, pročišćenje**
- **Uzeti vrijeme!**
- **Ne možemo sami**